

δυνάμεων τῆς συνοχῆς δηλ. ἡ μοριακῆς ἑλξεως, ἣτις τείνει νὰ συμπλησιάσῃ τὰ μόρια ταῦτα πρὸς ἀλλήλα, δι' ὃ καὶ κλείεται ἑλαστικὴ δυνάμις, καὶ τῆς θερμότητος ἀπ' ἐτέρου, ἣτις τείνει ν' ἀπομακρύνῃ τὰ μόρια ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων, δι' ὃ καὶ κλείεται ὠστικὴ δυνάμις. Αἱ δύο αὗται δυνάμεις εὐρίσκονται εἰς διχορῆ ἄνταγωνισμὸν πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐκ τῆς ἰσορροπίαις ἢ μὴ τούτων, προκύπτει ἡ κατάστασις τῶν σωμάτων (στερεὰ, ὑγρά, ἢ ἀερώδη). Ἐὰν δηλ. ἡ θερμότης σώματός τινος ὑψωθῆ ἑλαττωτῆς ἢ ἑλξίς ἐν μέρει, καὶ τὰ μόρια ἀπομακρύνονται ἀπ' ἀλλήλων μέχρι τινος, ἕως ὅτου φθίσωσιν εἰς νέαν θέσιν ἰσορροπίαις, καὶ οὕτω ἐπέρχεται ἡ διαστολὴ τῶν σωμάτων. Ἐὰν τούνηκτιον τὸ σῶμα ψυχθῆ, ὑπερισχύει ἡ μοριακὴ ἑλξίς τὰ μόρια πλησιάζουσι περισσότερο πρὸς ἀλλήλα καὶ τὸ σῶμα συστέλλεται. Καὶ αἱ μεταβολαὶ δὲ τῆς κατ' ἐξέλιξιν τῶν σωμάτων ἀπὸ στερεῶς εἰς τὴν ὑγρὰν καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν ἀερώδη, ἐξηγοῦνται διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς θέσεως τῶν μορίων, καὶ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰσχύος τῆς μοριακῆς ἑλξεως.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐκ τοῦ πολυθρουλῆτου συγγράμματος τοῦ
Καμίλλου Φλαμμαρίωνος«Ο ΚΟΣΜΟΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.»
κατὰ μετάφρασιν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Δ. ΒΑΛΒΗ

(Συνέχεια τοῦ 12 φύλλου)

Ἰσως ἡ ζωικὴ ἀποκρίσις, ἡ ἀπόλυσις ἀπὸ τῆς πιθηκικῆς ἀρχῆς, ἢ τελειοποίησις ἐν τῇ φυσικῇ καλλωνῇ, ἢ ἀνάπτυξις τῆς καλαισθησίας, ὁ πόθος τοῦ κρείττονος ὀφείλονται οὐχ εἰς τὸν ἄνδρα, κυρίως εἰπεῖν, ἀλλὰ εἰς τὴν γυναικα. Τὸ ἄρρεν, κύριον διὰ τῆς δυνάμεως ἀπὸ τῶν πιθηκικῶν οἰκογενειῶν, ὡς εἶδομεν, καὶ μάλιστα παρὰ τισὶ τῶν τετραπόδων, ἐπικροῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἑαυτοῦ, προστάτης καὶ ὑπερασπιστής, ἢ το ἐπιπεφορισμένον δι' ἀδιαλείπτων εἰδικῶν ἀσχολιῶν. Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ κατὰ τὴν νύκτα ὡς καὶ ἐν ἡμέρᾳ τὸ ἄρρεν προστατεύει, αὐτὸ ἐπαγρυπνεῖ, αὐτὸ ζητεῖ τὴν τροφὴν φυτικὴν ἢ ζωικὴν, αὐτὸ διευθύνει ἐκδρομὴν, προκειμένου περὶ συλλογῆς καρπῶν (πίθηκοι), ἢ ὀσμῶν εἰς ἄγραν, ἂν πρόκειται περὶ βορῆς ζώου (σαρκοδόρα).

Παρὰ τοῖς πιθήκοις ὡς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ὑπετέροις ζώοις τὸ θῆλυ εἶνε ἐν γένει ἀπηλλαγμένον τῶν ἐξωτερικῶν τούτων ἐργασιῶν. Ἡ ἐπιμέλεια τοῦ ἄρρενος καὶ τῶν τέκνων εἶνε τὸ μόνον, ὅπερ παρὰ τοῦ θήλεος ἀπικιτεῖται· ἄρα ὁ χρόνος τοῦ σκέπτεσθαι ἀνήκει εἰς αὐτό. Τοῦτο δ' ἰσχύει καὶ περὶ τῶν πιθήκων καὶ περὶ

τῶν λεόντων καὶ περὶ τῶν πτηνῶν — ἀλλὰ μάλιστα περὶ τῶν κιστοφόρων. Τὸ θῆλυ διακίμενοι οἴκοι, καὶ ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ, ὅσῳ στοιχειώδης καὶ ἂν εἶνε, λειτουργεῖ. Περί τίνος δὲ σκέπτεται;

* *

Τὸ αἰσθητικὸν τοῦ θήλεος εἶνε μᾶλλον ἀνεπτυγμένον ἢ τὸ τοῦ ἄρρενος· τὸ θῆλυ εἶνε μήτηρ. Ἡ μήτηρ ἀπὸ τῆς γεννήσεως τῶν τέκνων ὑπέστη πολλὰ ἔνεκεν αὐτῶν. Τρέφει αὐτὰ διὰ τοῦ ἰδίου γάλακτος καὶ τὰ ἀγαπᾷ. Τὸ ἐπάγγελμα αὐτῆς εἶνε τὸ ἀγαπᾶν. Ἀπὸ τῆς μᾶλλον ἀπομακρυσμένης πιθηκικῆς καὶ ζωικῆς ἀρχῆς τὰ κύτταρα τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ θήλεος οὕτως εἰσι διατεθειμένα κατὰ φύσιν. Ἐγενήθη διὰ τὸ αἰσθητικὸν, καὶ τὸ αἰσθητικὸν εἶνε ἡ ζωὴ τοῦ θήλεος· τοιαύτη εἶνε ἡ φύσις· τοιοῦτος ὁ οὐσιώδης αὐτοῦ χαρακτήρ.

Ἡ στοργή, ὅσῳ στοιχειώδης καὶ ἂν ὑποθεθῆ ἐν τῇ ἀρχῇ, δὲν ζῆ ἄνευ ἀνταποδόσεως. Ἐὰν ἡ μήτηρ ἀγαπᾷ τὰ τέκνα τῆς, θέλει καὶ αὐτὴ νὰ ἀγαπᾶται ὑπὸ αὐτῶν· προστατεύει αὐτὰ τρυφερῶς καὶ κατὰ τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς καταφεύγουσι. Παρ' αὐτῆς λαμβάνουσι τὰ πρῶτα μαθήματα, καὶ εἰς αὐτὴν δίδουσι τοὺς πρῶτους ἀσπασμούς. Ἄν ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν σύζυγόν τῆς, ἀξιοὶ καὶ ὁ σύζυγός τῆς νὰ τὴν ἀγαπᾷ· διότι δὲν τῇ φαίνεται θεμιτὸν ν' ἀγαπᾷ χωρὶς ν' ἀνταγαπᾶται. Ἐρωτῶμεν πρὸ μικροῦ περὶ τίνος σκέπτεται ἡ γυνή. Περὶ οὐθενὸς ἄλλου ἢ περὶ τοῦ ἀγαπᾶσθαι.

Ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ σκέπτεται περὶ παντός ἄλλου ἀντικειμένου· δύναται νὰ εἶνε φιλοδόξος, νὰ διώκῃ τὴν εὐημερίαν, νὰ δικκινδυνεύῃ πολεμῶν ἢ θηρεύων, νὰ πικραδίδῃται εἰς τὰ πζίγνια ἢ καὶ τὸν οἶνον, νὰ ἐπασχολῆται εἰς μελέτας ἀποροφητικὰς, νὰ ἐγκαταλίπηται εἰς αἰσθητικὰς ἀπολαύσεις κτλ. Ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ εἶνε ὡσούτως εἰδικῶς ὀργανισμένος. Ὡς πρῶτον αὐτοῦ καθήκον νομίζει πάντοτε, ὡς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πιθηκικῶν προγόνων, τὸ νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, καὶ αἰσθάνεται ὅτι, φαινόμενος περὶ τοῦτο ἐλλιπής, πικραμελεῖ τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Καὶ αὐτὸς ἔχει ὡσούτως ἀνάγκην νὰ ἀγαπᾶται. Ἀλλὰ δὲν διερχεται τὸν βίον του ἀποροφώμενος ἐν μόνῳ τῷ αἰσθητικῷ τούτῳ.

* *

Ἡ γυνή, γεννηθεῖσα ἵνα ἀγαπᾷ καὶ ἵνα ἀνταγαπᾶται ὀφείλει νὰ ἀρέσκη, νὰ εἶνε ὠραία, νὰ θέλγη. Ἐν τούτῳ κείται ὡσούτως ὡς συνέπεια τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς ἐπάγγελμα καὶ ἡ διηνεκῆς τάσις. Εὐθύς ὡς ὁ ἐγκέφαλος αὐτῆς ὑπῆρξεν ἐπαρκῆς ἵνα συγκεντρώσῃ τὴν ἰδέαν ταύτην, τὰ ἐγκεφαλικά αὐτῆς κύτταρα ὀργανίσθησαν κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν. Ἀρχίζει νὰ βασιλεύῃ, διότι βασιλεύει τῷ ὄντι ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ ἀπὸ ἐκκτοντάκις χιλίων ἐτῶν τοῦλάχιστον ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἐργάζεται. Ὁ ἀνὴρ διεσπᾶθησε τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐφεύρε τὰς ἐπιστήμας, τὰ φιλοσοφικά συστήματα, τὰς θρη-

σκείας, τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς κυβερνήσεις, τοὺς νόμους, τὰ σχολεῖα, τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν. Ἡ γυνὴ ἔν μόνον ἔχει τὸ δεσπόμενον πάθος: νὰ ἀγαπᾶται καὶ νὰ βασιλεύῃ διὰ τοῦ ἔρωτος: ἐκ τούτου ἐξήρτηθη ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς. Σήμερον ὁ ἀνὴρ κείται πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς. Παρὰ τοῖς ζώοις τὸ ἄρρεν εἶνε τὸ ὠραιότερον, τὸ κάλλιον κεκοσμημένον, τὸ κομψότερον, τὸ λαμπρότερον διὰ τῶν ἐξωτερικῶν αὐτοῦ θεληγῆτρων. Συγκρίνατε τὸν ἀλέκτορα πρὸς τὴν ὄρνιθα, τὸν ταψὸν ἢ τὸν φασιανὸν πρὸς τὰ θήλαα αὐτῶν, τὰ πτηνὰ πρὸς ἄλλα, τὰ ἔντομα, τὰ τετράποδα, τὰ μαστοφόρα, τὸν λέοντα πρὸς τὴν λέαιναν, τὴν ἄρρενα τίγριν πρὸς τὴν θήλειαν κτλ., καὶ πανταχοῦ θὰ ἴδῃτε ὅτι τὸ ἄρρεν ὑπερτερεῖ τὸ θῆλυ κατὰ τὴν καλλονὴν. Οὕτως εἶχε καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνθρωπότητος (πρὸ τοῖς ἀγρίοις οἱ ἄνδρες στίζονται μετὰ πλείστης φροντίδος, καὶ ἐμβάλλουσι πλείωτερα κοσμήματα εἰς τὰ ὦτα, εἰς τὴν ρίναν, εἰς τοὺς βραχίονας κλ.). Ἡ γυνὴ, διώκουσα ἀδιαιλίπτως τὸν αὐτὸν σκοπὸν, μετέβαλε τὸν ῥοῦν τῆς φύσεως.

Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἐκτῆσαντο συγχρόνως μείζονα γλυκύτητα καὶ ἔκφρασιν μᾶλλον χιμαλωτιστικὴν: οἱ καμπύλοι αὐτῆς βραχίονες ἔλαβον εὐκαμψίαν, ἡ ἐπιδερμὶς ἐγένετο ἀπαλὴ καὶ λεία, τὸ πρόσωπον αὐτῆς κατέστη εὐγενέστερον, ἡ κόμη χροωδετέρα καὶ μᾶλλον μακρά, οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες μικρότεροι, τὸ σῶμα ἡσθάνθη γινομένης εὐρύθμου τὰς κομψὰς αὐτοῦ μορφὰς, καὶ ἀνεπαισθήτως, ὡς τὸ φῶς τῆς ἡσῆς, ἡ Εὐὰ ἀνυψώθη δεσπόμενα καὶ λαμπρὰ ἐν τῇ καλλονῇ τῆς ἡμέρας. Γοητευθεὶς ὑπὸ τῶν νέων τούτων τελειοποιήσεων ὁ ἀνὴρ, ἐξέλεγε σταθερῶς συντρόφους τὰς ὠραιότερας καὶ τὰς μᾶλλον ἐπαγωγούς, καὶ αὐταὶ, γινόμεναι μητέρες κατὰ προτίμησιν τῶν ἥττον προνομιούχων, ἐγέννησαν καὶ αὐταὶ θυγατέρας ἐκλεχθείσας βραδύτερον ἐξ ἀναλόγου ἐμπνεύσεως. Ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ὁ ἀνὴρ ἐκλέγει καὶ τοιαύτη εἶνε ἡ ἀρχικὴ αἰτία τῆς προόδου ἐν τῇ καλλονῇ τῆς γυναικὸς καὶ ἐπομένως ἐν τῇ καλλονῇ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει.

Ἐν τῷ ζωικῷ βασιλείῳ τὰ ἄρρενα ἐπιδείκνυνται φιλαρέσκεια πρὸς τὰ θήλαα ἵνα γένωνται ὑπὸ τούτων ἀποδεκτὰ, καὶ τὰ ὠραιότερα — καὶ τὰ ἰσχυρότερα — δικτηροῦσι καὶ ἀναπτύσσουσι τὸ εἶδος. Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ παρὰ τοῖς πιθήκοις καὶ παρὰ ταῖς ἀγρίαις φυλαῖς. Παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ γυνὴ ἰδίως ἐπεμελήθη τοῦ ἑαυτῆς κάλλους. Ἐὰν βραδύτερον ἐφευρε τὰ ἐνδύματα καὶ τοὺς συρμούς, ἐνεπνεύσθη ἔτι ὑπὸ αἰσθήματος φιλαρέσκείας ἐπιδειξίως ὑποκρυπτομένου.

***

Τὸ οὐσιώδες τοῦτο ἐπάγγελμα τῆς γυναικὸς — ὁ ἔρος — συνεπάγεται ὡς ἀκολουθίαν δεσπόμενον τι πάθος, τὴν ζηλοτυπίαν. Ὁ πάθος, ἡ ἀνάγκη νὰ εἶνε κυρίαρχος, νὰ δεσπόζῃ, νὰ λάμπῃ, ὑπῆρξαν καὶ εἶνε αἰ-

τία εὐνοῦς εἰς τε τὴν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν τοῦ εἶδους, καὶ περ ἔχουσα τὸ σκιδῶδες αὐτῆς μέρος. Ἡ γυνὴ θέλει νὰ εἶνε ὠραία, θέλει νὰ ἔχῃ ὠραῖον σύζυγον, θέλει νὰ ἔχῃ τέκνα ὠραία. Εἶτε ἔχει ἐπίγνωσιν τοῦ πράγματος εἶτε καὶ οὐχί, τοῦτο εἶνε ὁ μυχαιότερος καὶ φυσικώτερος αὐτῆς πάθος. Ἐὰν φιλόδοξος οὖσα, ἐπιθυμῇ τὴν εὐημερίαν, ἢ ἄλλην ὑπερέτερον θέσιν διδομένην ὑπὸ τῆς δόξης τοῦ συζύγου τῆς, θέλει τοῦτο πρὸ πάντων ἵνα λάμπῃ. Ὁ ἀνὴρ εἶνε ἠναγκασμένος καὶ αὐτὸς νὰ παρακολουθῇ αὐτὴν ἐν τῇ κομψότητι, νὰ λειαινῇ τὰς ἀκρότητας τὰς ὀλίγων σκληράς, νὰ ἐπιμελῆται ἑαυτοῦ, νὰ λεπύνῃ τὸ πνεῦμα, καὶ νὰ μὴ ἀνέχεται νὰ ἡττᾶται ὑπὸ τῆς γυναικείας φιλοκαλίας, εἰ καὶ φύλασσει τὴν ἀρχικὴν ὑπεροχὴν, ἥτις τῷ ἔδωκε τὴν ἰσχύον καὶ δικτηρεῖ εἰς αὐτὸν τὴν ἀδιαιλίπτου ἀσκησίν τοῦ λογικοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ ἐξημέρωσις τῶν ἠθῶν, ἡ τελειοποιήσις τῆς γλώσσης, ἡ γέννησις τῶν ὠραίων Τεχνῶν. Ἄνευ τῆς ἐπιτεργείας τῆς γυναικὸς ἢ μουσικῆς, τὸ θέατρον, ἡ γραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ, αὐτὴ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ὡς καὶ ἡ ἐπίπλωσις καὶ ἡ δικόσμησις τῶν διαφόρων οἰκημάτων, οἱ ναοὶ αὐτοὶ, αἱ ἐκκλησίαι, αἱ θρησκείαι ὡσαύτως, ἡ ποίησις, ἐν ἐνὶ λόγῳ πᾶν ὅ,τι ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις ἔργοις ἐμπνέεται ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς καλισταθησίας, θὰ εἶχε μείνει βεβαίως ἐν καταστάσει τὰ μάλιστα στοιχειώδει. Ἀδιαιλίπτος ἀμιλλα ὤθησε τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὰ πρόσω, καὶ αἱ πνευματικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις ἔλαβον ἐκ τούτου πρόοδον ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων.

***

Μετὰ τούτων τῶν ἐξωτερικῶν ἰδιοτήτων, ἃς ἐκτῆσατο βραδέως ἡ γυναικεία ἐπιμονή, συνδέονται ἐν τῇ αὐτῇ προόδῳ ἰδιότητες ἐσωτερικαί, προερχόμεναι ὡς αἰ προηγούμεναι ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς στοργῆς. Ἡ γυνὴ κατέστη κοινωνὸς ὑπερβαλοῦσης τρυφερότητος, βαθείας ἀφοσιώσεως ὑπὲρ πάντος ὅστις ὑποφέρει καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀγαπᾶν, ἣν ἔχει, καθίστησιν αὐτὴν ἱκανὴν νὰ θυσιάζηται ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐχει δὲ ψῆλον ἰδανικῶν, καὶ μὴ εὐρίσκουσα ἐν τῷ ἔρωτι ἢ ἐν τῇ μητρότητι τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πνευματικῶν αὐτῆς πόθων, συχνότατα βυθίζεται καὶ καταποντίζεται εἰς τὸν θρησκευτικὸν μυστικισμόν, μὴ στέργουσα νὰ ἀπαρνηθῇ τὰς διακκεῖς αὐτῆς ἐπιθυμίας.

Ὁρείλομεν λοιπὸν ν' ἀναγνωρίσωμεν εἰς «τὸ ὠραιότερον ἡμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» σπουδαιοτάτην ἐπίδρασιν ἐν τῇ φυσικῇ καὶ ἠθικῇ προόδῳ τοῦ εἶδους ἡμῶν. Ἐὰν δὲν εἴμεθα πλέον πύθηκοι, κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν γυναῖκα ὀφείλομεν τοῦτο: δὲν ἠθέλησε νὰ μείνῃ ἐν τῇ καταστάσει ἐκείνῃ, ἥτις ἐν τέλει φαίνεται εἰς αὐτὴν γελοία. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐξέλιπεν ἤδη ὁ ἀτταβισμός. Παρὰ πάσας τὰς γενομένας προόδους ἀπαντῶσιν ἔτι ἐνίοτε ἐν Εὐρώπῃ, ἐν Γαλλίᾳ,

ἐν αὐτοῖς τοῖς Παρισίοις κεφαλαὶ μὴ δυνάμεναι βεβαίως ν' ἀπαρνηθῶσιν τὴν ἐκυτῶν καταγωγὴν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ δυστυχεῖς αὗται φυσιογνωμίαι εἶνε συνηθέστεραι ἐν τῷ ἄρρени φύλλῳ. Ἄλλως δὲν ἀπονέμεται εἰς τοῦτο ὑπέρμετρος προσοχή: ὁ ἀνὴρ ἔχει ἐτι τὸ δικαίωμα νὰ εἶνε ἄσχημος.

Ἡ διὰ κρισις τῶν φύλων ἐξήσκησε λοιπὸν εὐτυχῆ ἐπιδράσει ἐπὶ τὴν πρόοδον. Ἐὰν ἡ ἀναπαρκαγωγὴ τῶν ὄντων ἐξηκολούθει πρῆγματοποιουμένη δι' ἐκβλαστήσεως καὶ αὐτοτομήσεως, ὡς ἔσχε χώραν ἀρχικῶς ἐπὶ ἐκατομμύρια ἐτῶν παρὰ τοῖς κατωτέροις ὀργανισμοῖς, δὲν θὰ ὑπῆρχον φύλα ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν, καὶ τὰ ὄντα θὰ ἦσαν πάντῃ διάφορα τῶν ἐνεστώτων, δὲν ἤθελον δεβεβαίως προοδεύσει ὡς νῦν.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

ΦΥΤΑ ΣΑΡΚΟΒΟΡΑ

Β'

Κατὰ ταῦτα ἐκ τῶν γενομένων πλείστων καὶ πολλοῦ λόγου ἀξίων παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων, ὧν τινὰ ἀναφέραμεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς παρουσίας πρῆγματείας, ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ σαρκοφαγία φυτῶν τινῶν οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν: πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν δικημοτέρων βοτανικῶν περδεχθήσαν τοῦτο.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἔσχε καὶ ἔχει καὶ τὴν ἐτέραν αὐτοῦ ὄψιν: ἔτεροι σκέψεις, ἄλλοιαι παρατηρήσεις καὶ πειράματα, ἂν δὲν καταρρίπτωσι τελείον, θέτουσιν ὅμως εἰς πολλὴν ἀμφιβολίαν τὴν παραδοχὴν τῆς σαρκοφαγίας τὸσφ τῶν Νηπευθῶν ὄσφ καὶ τῶν λοιπῶν σαρκοβόρων φυτῶν. Καὶ ἂν ἀφ' ἐνὸς ἔχωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Darwin καὶ λοιπούς, ἔχομεν ἐπίσης κατ' αὐτοῦ πολλοὺς ἐκ τῶν διασῆμων βοτανικῶν, ὧν τινες μάλιστα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς *autorité* ἐν τῇ ἐπιστήμῃ.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πάντα τὰ φυτὰ λαμβάνουσι τὴν τροφὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ ἐκ τῆς γῆς: καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἀέρος διὰ τῶν φύλλων προσλαμβάνουσι ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὅπερ τῇ ἐπιδράσει τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος ἀποσυνθέτουσιν εἰς τὰ συστατικὰ αὐτοῦ ἄνθρακα καὶ ὀξυγόνα, κρατοῦσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸν ἄνθρακα καὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὸν ἀέρα τὸ ὀξυγόνα. Ἡ ἀνεξάντλητος ποσότης τοῦ ἄνθρακος, ἡ ἐν τοῖς φυτοῖς ἐνυπάρχουσα διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης προσκομίζεται αὐτοῖς. Διὰ δὲ τῶν ριζῶν ἀπορροφῶσιν ἐκ τῆς γῆς διάφορα ἄλατα ἐν οἷς κατὰ πρῶτον λόγον οὐσίας ἄζωτουχοῦς (Ἡ κόπρος τῶν διαφόρων ζῶων, τὰ ἀπεξηραμένα καὶ σεσηπῶτα φύλλα καὶ λοιπαὶ φυτικαὶ οὐσίαι, τὰ τεχνητὰ λιπάσματα, καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ οὐσίαι, δι' ὧν λιπαίνουσι τοὺς ἀγρούς, σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἐφοδιάσωσι τὸ ἔδαφος διὰ τῆς ἀπαιτουμένης ποσότητος ἄζωτουχοῦν ἰδίως οὐσιῶν, αἵτινες θὰ ἀπορροφηθῶσιν

ὑπὸ τῶν ριζῶν τῶν ἐκεῖ ἐγκατεσπαρμένων φυτῶν). Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ σαρκοβόρα καλούμενα φυτὰ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἰθαγενείας αὐτῶν, θὰ ἴδωμεν ὅτι τὰ πλείστα τούτων κέκτηνται ρίζας πολὺ πλουσίας: δύνανται ἄρα δι' αὐτῶν νὰ ἀπορροφήσωσιν ἐκ τῆς γῆς τὰς ἀζωτούχους οὐσίας, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν φύλλων ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς συλλαμβανομένων ἐντόμων. Κατὰ τὸν Cas. de Candolle καὶ Munk οὐ μόνον ἡ πληθὺς τῶν ριζῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ λαμπρὰ βλάστησις τῶν φυτῶν τούτων, ὅταν οὐδὲ ὅπως τρέφονται διὰ ζωϊκῆς οὐσίας, μαρτυροῦσι κατὰ τῆς σαρκοφαγίας αὐτῶν: ὁ Munk μάλιστα παρετήρησεν ὅτι τὰ φύλλα τῆς Διοναίας μετὰ τὴν ἀπορρόφησιν ζωϊκῆς θρεπτικῆς οὐσίας ξηραίνονται ὡσεὶ ἐδηλητηριάσθησαν. Ἐκ τῶν πολλῶν πειραμάτων τοῦ Cas. de Candolle ἐπὶ τῆς Διοναίας ἀναφέρομεν τὸ ἐξῆς: Ἐφύτευσε πλησίον ἀλλήλων τέσσαρας ρίζας Διοναίας σχεδὸν ἐντελῶς ὁμοίας, ἐχούσας τὸ αὐτὸ μέγεθος καὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν φύλλων: τὰς συνέπλεξεν ἀνὰ δύο ὥστε νὰ ἀποτελεσθῶσι δύο ὅμοια ζεύγη καὶ τὰς ἐκάλυψε δι' ὑαλίνου κώδωνος. Τοιουτοτρόπως εὐρίσκοντο πᾶσαι ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας: ἀλλὰ ἐπὶ μὲν τῶν δύο τοῦ ἐνὸς ζεύγους ἐπέθετεν ἀπὸ κειροῦ εἰς κειρὸν ἔντομα, κρέας καὶ λεύκωμα ὡσῦ, τὰς δὲ ἄλλας δύο ἄφησε νὰ τρέφονται μόνον διὰ τῶν ριζῶν τῶν. «Μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ διαστήματος ἐξ ἐβδομάδων μοι ἦτο ἀδύνατον, λέγει ὁ Cas. de Candolle, νὰ ἀνακαλύψω ἐπαισθητὴν διαφορὰν μεταξύ τῶν Διοναιῶν τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ζεύγους, τὸσφ ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ παραστήματος αὐτῶν ἐν γένει, ὄσφ καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰς διαστάσεις τῶν νέων φύλλων, τὰ ὅποια ἐβλάστησαν κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐξ ἐβδομάδων. Συνεπῶς συμπεραίνω ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν φύλλων τῆς Διοναίας ἀπορρόφησις οὐσιῶν ζωϊκῆς προελεύσεως δὲν εἶνε ἀνγκαίαι πρὸς τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν».

Ἐχομεν ὑπ' ὄψει καὶ τὰς παρατηρήσεις πολλῶν ἄλλων καὶ δὴ τοῦ Treviranus, Treul, M. Ed. Morren, Nordstedt, Batalin, Musset, ὧν τὰ ἐξελγόμενα εἶνε ἐν πλήρει συμφωνίᾳ πρὸς τὰ τοῦ Munk καὶ Cas. de Candolle: καὶ οὐ μόνον δὲν παραδέχονται τὴν σαρκοφαγίαν τῶν φυτῶν τούτων ἀλλὰ ἀμφισβητοῦσι καὶ τὴν πεπτικὴν δύναμιν τοῦ ἐντὸς τῶν σακιδίων ἐκκρινόμενου ὑγροῦ: οὕτως ὁ Nordstedt ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων αὐτοῦ παρατηρήσεων ἐπὶ Δροσερῶν ἐσχημάτισε τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ ἐντὸς τῶν φύλλων διάλυσις καὶ ἀποσύνθεσις τῶν συλλαμβανομένων ἐντόμων ἢ τεμαχίων κρέατος εἶνε αὐτόχρημα σῆψις, παραγομένη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἐμφανιζομένων βακτηρίων, ὧν μέγαν ἀριθμὸν ἀναφέρει ὅτι παρετήρησεν εἰς διάστημα 1-2 ὡρῶν κατὰ τινὰ θερμὴν ἡμέραν τοῦ θέρους. Ὁ αὐτὸς προσθέτει ὅτι ἐὰν τὸ ἔντομον ἢ τὸ τεμαχίον τοῦ κρέατος κατεργασθῇ προηγουμένως δι' οὐσίας τινὸς ἀντισηπτικῆς, λ. χ. τῆς ἀντισηπτικῆς καὶ κατόπιν